

Kerkenvisie Nueneen Gerwen Nederwetten

Het uitgaan van de hervormde kerk te Nueneen, olieverf op doek door Vincent van Gogh 1884.

Inleiding

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) is de overheidsorganisatie die zich bezighoudt met het behoud en beheer van het cultureel erfgoed in Nederland. De RCE is van mening dat kerken een belangrijke bijdrage leveren aan de Nederlandse samenleving. Ze zijn niet alleen religieuze gebouwen, maar ook cultureel erfgoed.

Veel kerken in Nederland worden uit de eredienst onttrokken. Dit betekent dat ze hun oorspronkelijke functie als religieuze ruimte verliezen en een andere functie krijgen zoals bijvoorbeeld een hotel of restaurant. De RCE is bezorgd over deze ontwikkeling en heeft daarom de gemeenten geadviseerd om een kerkenvisie op te stellen voor de kerken binnen de gemeente.

Een kerkenvisie is een strategische visie op de toekomst van kerkgebouwen in een gemeente of regio. Het helpt om te zorgen dat kerkgebouwen bewaard en gebruikt blijven voor de toekomst ook als de kerkgemeenschappen er niet meer zijn.

Kerken in Nueneen

De gemeente Nueneen Gerwen Nederwetten¹ heeft gekozen voor het samenstellen van een kerkenvisie voor alle kerken in de gemeente die nog worden gebruikt voor erediensten. Op dit moment zijn dat er zes. De afgelopen jaren is de kerkbetrokkenheid in Nederland afgenomen, waardoor er sprake is van leegstand in de kerkgebouwen. Ook in Nueneen is er sprake van een afname in kerkbezoekers, maar op het moment van het samenstellen van deze kerkenvisie is er nog geen sprake van leegstand of eventuele herbestemming.

Toch is het belangrijk om met elkaar na te denken over de mogelijke leegstand en de noodzaak tot herbestemming in de toekomst. De gemeente wil graag samen werken met de kerken aan een toekomst voor de kerken in Nueneen, waarbij we rekening houden met de religieuze, culturele en maatschappelijke betekenis van deze gebouwen.

Om een begin te maken met het beschermen van de kerkgebouwen in Nueneen is het belangrijk om een duidelijk beeld te hebben van de kerkgebouwen in Nueneen Gerwen en Nederwetten. Daarom staan deze kerken in deze kerkenvisie zo uitgebreid mogelijk beschreven in de vorm van kerkenpaspoorten. Ook na het verschijnen van deze kerkenvisie blijven de gemeente en de kerken met elkaar in gesprek. Samen kunnen we ervoor zorgen dat deze bijzondere gebouwen behouden blijven voor onze gemeenschap.

1) De gemeente Nueneen is ontstaan uit het samenvoegen van drie kerkdorpen. Voor de leesbaarheid wordt vanaf nu gesproken over gemeente Nueneen.

*Aansichtkaart van de Oude Sint-Clemenskerk te Gerwen.
Bron: beeldbank Heemkundekring De Drijehornick*

Kaders/uitgangspunten Kerkenvisie van de gemeente Nuenen

Op 30 september 2021 is de nieuwe omgevingsvisie Nuenen vastgesteld door de raad. De Omgevingsvisie voor Nuenen Gerwen en Nederwetten is gebaseerd op de kernkwaliteiten dorps, gezellig, groen en rustig en op de wensen vanuit de gemeenschap. Maar ook op trends en ontwikkelingen als duurzaamheid, gezondheid en klimaat, woningbouw en mobiliteit, individualisering en vereenzaming. Daarnaast gaven de inwoners een duidelijke boodschap mee: "Houd Nuenen zoals het is".

Een onderdeel van deze omgevingsvisie is de bescherming, het behoud en de beleving van erfgoed. De gemeente Nuenen is van mening dat het erfgoed in onze gemeente een belangrijk onderdeel is van de lokale identiteit en cultuur. Mede daarom is het erfgoed inmiddels vastgelegd in de Erfgoednota die in het najaar van 2023 is aangenomen door de Gemeenteraad. Met deze Erfgoednota is de gemeente Nuenen nog beter in staat om het erfgoed in onze gemeente te beheren en te beschermen, zodat het ook voor toekomstige generaties behouden blijft.

In de gemeente Nuenen is het religieus erfgoed goed vertegenwoordigd. Zowel het nog bestaande als het inmiddels verdwenen erfgoed verdient onze volledige aandacht. Een overzicht van al het erfgoed in de gemeente Nuenen is beschikbaar op [de Interactieve Erfgoedkaart gemeente Nuenen](#).

Deze kerkenvisie gaat over de zes kerken in de gemeente die nog worden gebruikt voor de erediensten. Alle zes de kerken staan op markante plekken in onze gemeente en symboliseren een gemeenschap en een cultureel verhaal. Juist daarom is het zo belangrijk om deze gebouwen te koesteren en er voor te zorgen dat ze onderdeel blijven uitmaken van de dorpsgezichten, ook als in de toekomst wordt besloten een kerk aan de eredienst te onttrekken. Daarom nemen we in de kerkenvisie op dat we als gemeente graag betrokken willen zijn wanneer een dergelijk vraagstuk aan de orde is.

We zetten graag in op behouden van de huidige situatie

We zetten als gemeente in voor het behouden van de situatie zoals deze nu is. Onze kerken worden nog allemaal gebruikt voor erediensten en er zijn bij ons geen plannen bekend die in een andere richting wijzen. Maar mocht deze situatie zich voordoen dan denkt de gemeente graag mee over een eventuele herbestemming.

Bij herbestemming geven we voorkeur aan maatschappelijk gebruik

We zetten als gemeente graag in op het herbestemmen van de kerken indien er sprake is van het onttrekken uit de eredienst. De voorkeur van de gemeente gaat dan uit naar herbestemming van het gebouw waar de maatschappij bij gebaat is. Een positieve maatschappelijke bijdrage aan de gemeenschap verdient de voorkeur boven commerciële doelen.

Factoren bij herbestemming

Bij een eventuele herbestemming vinden wij het belangrijk om bij de keuze rekening te houden met de volgende factoren:

- **De wens van de kerkelijke gemeente:** De kerkelijke gemeente heeft vaak een sterke band met de kerk. Daarom is het belangrijk om rekening te houden met de wens van de kerkelijke gemeente bij de keuze voor een nieuwe bestemming.

- **De behoeften van de gemeenschap:** Past de nieuwe bestemming bij de behoeften van de gemeenschap? We vinden het belangrijk dat een nieuwe bestemming aansluit op de wensen van de gemeenschap.
- **Het voortbestaan van het gebouw:** Kerkgebouwen zijn vaak belangrijke historische en architectonische monumenten. Het is belangrijk om deze monumenten te behouden en te restaureren.
- **De mogelijkheden van de kerk:** Niet alle kerken zijn geschikt voor een nieuwe bestemming. Het is belangrijk om te onderzoeken of de kerk geschikt is voor de nieuwe bestemming.
- **Het behoud van de religieuze betekenis:** Het is belangrijk om rekening te houden met de religieuze betekenis van kerken. Kerken zijn niet alleen gebouwen, maar ook plaatsen waar mensen hun geloof beleven. Het is van belang om deze religieuze betekenis en/of kenmerken te behouden, ook als een kerk niet meer in gebruik is als religieuze ruimte.

De waarden van 'de kerk'

Van de zes kerken in de gemeente zijn er vier beschermd als rijksmonument namelijk . Hierdoor hebben ze van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) al een hoge waardering meegekregen. Maar meer algemeen kunnen we stellen dat elk kerkgebouw als centrale plek in het dorp van grote waarde is voor zijn gemeenschap. De kerk heeft een hoge identiteits- en belevingswaarde. Het kerkgebouw richt zich op de geest van de mens. Het gebouw scheidt een geestelijke ruimte. Via zijn volumespel met licht- en schaduwwerking wil het kerkgebouw zijn bezoekers ontvangen in een sfeer van rust en stilte. Het is een plek waar een zintuiglijke ervaring opgeroepen wordt d.m.v. geluid (muziek), licht, geur, voelen en proeven. Deze opzet is ook uitgewerkt in de zorgvuldig vormgegeven buitenruimte rondom de kerk en in het voorportaal naar de kerkruimte toe. Deze geestelijke ruimte kunnen we niet met cijfers of abstracties beschrijven. Dit zijn de zachte waarden van een kerkgebouw. Daarnaast zijn kerkgebouwen ook altijd een plaats geweest waar kunstwerken gekoesterd en beschermd werden. Naast deze zachte waarden kunnen we stellen dat een kerkgebouw de volgende erfgoedwaarden heeft:

1 Algemeen cultuurhistorische waarden

Het kerkgebouw is van belang als cultuurdrager. Het is het gebedshuis waar iedereen 'thuis' is. De geloofsgemeenschap voelt zich verbonden met het kerkgebouw via persoonlijke gevoelens en herinneringen. Ze zijn er bijvoorbeeld gedoopt, getrouwd of hebben er afscheid genomen van hun dierbaren. Ze dragen hier financieel en soms als vrijwilliger aan bij. Hierdoor is het gebouw gevoelsmatig eigendom van deze gemeenschap.

Het geheel van de kerk en zijn geloofsgemeenschap is derhalve van cultuurhistorisch belang.

2 Stedenbouwkundige en landschappelijke markering

Het kerkgebouw en het religieuze ensemble er omheen hebben een unieke ligging in het dorpscentrum. Ze liggen in het historische centrum en passen in het oorspronkelijk stratenpatroon. Het kerkgebouw onderscheidt zich door zijn omvang van zijn omgeving, en toont hiermee zijn voorname functie binnen de gemeenschap.

Het kerkgebouw en de kerktoren is een landmark en een herkenningspunt voor de kerkgangers en de voorbijgangers.

3 Architectuurhistorische waarden

Het kerkgebouw heeft architectuurhistorisch belang vanwege de bouwstijl. De kerkruimte heeft een grote ruimtelijke werking en is doordacht ontworpen. In het interieur zijn kunstwerken en liturgisch meubilair met hoge esthetische kwaliteit aangebracht die deze ruimtelijke werking ondersteunen. Het kerkgebouw is ontstaan uit een lange traditie van religieuze bouwkunst.

4 Ruimtelijke en ensemblewerking

Het kerkgebouw vormt een ruimtelijk ensemble met het voorplein en het dorps karakter van de omgeving. De kerk is beeldbepalend voor onze dorpskernen. Het is een vertrouwde plek in het dorp voor zijn inwoners.

De identiteitskaart van een kerkgebouw

Een kerkenpaspoort is een beknopt en informatief document dat een gedetailleerd overzicht geeft van een specifiek kerkgebouw. Het fungeert als een identiteitskaart, waarin de unieke kenmerken, historische waarde en huidige staat van de kerk worden vastgelegd en zijn een belangrijk onderdeel van deze kerkenvisie.

RK Clemenskerk te Nuenen

Naam: Clemenskerk

Locatie: Park 53, 5671 GG Nuenen

Bouwstijl: Neo-Romaanse / Neo-Gotische stijl

Architect: Carl Weber

Huidige gebruiksfunctie: Religieus en cultureel

Rijksmonument: sinds 1994
Monumentnummer: 517999
Complexnummer: 517998
Eigenaar: Parochie Heilig Kruis

Bouw van de kerk

De Clemenskerk te Nuenen is gebouwd in de jaren 1885-1886 naar een ontwerp van architect Carl Weber. De kerk is gebouwd in neogotische stijl en is een rijksmonument. De kerk is gewijd aan de heilige Clemens I, de eerste paus van de katholieke kerk.

De Clemenskerk is gebouwd ter vervanging van een oudere kerk uit de 17e eeuw. De bouw van de nieuwe kerk werd gefinancierd door de katholieke gemeenschap in Nuenen. De kerk werd op 12 oktober 1886 ingewijd door mgr. J.H. Schaepman, bisschop van Roermond.

De kerk is gebouwd in neogotische stijl, een stijl die in de 19e eeuw populair was voor de bouw van kerken. De kerk is gebouwd van baksteen en heeft een gotische kruisbasiliekvorm. De kerk heeft een 52 meter hoge toren, die is voorzien van een spits met een lantaarn. In de toren hangen drie klokken waarvan alleen de grootste nog origineel is. De twee kleinere klokken zijn door de Duitsers in WOII gevorderd in verband met een tekort aan grondstoffen voor de oorlogsindustrie.

Interieur

Het interieur van de Clemenskerk is rijkelijk versierd. De kerk heeft een driebeukige plattegrond. De zijbeuken zijn voorzien van glas-in-loodramen, die zijn ontworpen door Jan Thorn Prikker. Het hoogaltaar is gemaakt van marmer en is versierd met beelden van de heilige Clemens I en de heilige Petrus. In de kerk vinden we nog zeven heiligbeelden vervaardigd tussen 1903 en 1907 door de firma Custers uit Stratum.

Interieur van de H. Clemenskerk te Nuenen

Het doopvont is in 1896 geschonken door de parochianen aan pastoor van Grinsven ter gelegenheid van zijn zilveren priesterfeest. In 1878 zijn twee zijaltaren geplaatst die waren geschonken aan pastoor van Lent ter gelegenheid van zijn gouden priesterschap. De marmeren preekstoel uit 1929 is rond 1960 verwijderd en later teruggeplaatst in de vorm van een spreekkathedr.

Het Orgel

In 1881 werd door de parochie in Nuenen opdracht gegeven aan F.C. Smits tot het bouwen van een nieuw orgel voor de Clemenskerk. Smits was op dat moment een van de meest toonaangevende orgelbouwers van Nederland. Hij had al eerder orgels gebouwd in de regio, waaronder het orgel in de Sint-Jozefkerk in Eindhoven (1878) en het orgel in de Sint-Gertrudiskerk in Geldrop (1880).

In 1931 werd het orgel omgebouwd tot een pneumatisch orgel door de firma Vermeulen. De ombouw was noodzakelijk omdat het mechanische sleepladensysteem niet meer voldeed aan de eisen van de moderne tijd. Bij de ombouw werden de meeste oorspronkelijke registers grotendeels gehandhaafd.

In 1990 werd het orgel geïnspecteerd door Dr. Ton van Eck, als adviseur van de Katholieke Klokken- en Orgelraad. Het orgel bleek ernstig vervuild, had houtworm en diende ook in technisch opzicht een grote onderhoudsbeurt te ondergaan. De fa. Vermeulen uit Weert voerde in 1991 de revisie van het orgel uit. In 2013 is het orgel door Flentrop orgelbouw uit Zaandam gereviseerd. Alle pijpen en de orgelkas zijn geheel schoongemaakt.

In 1991 werd een klein orgel aan de zuidkant van het priesterkoor geplaatst. Dit orgel werd in 1957 door de fa. Vermeulen gebouwd te Udenhout, in de kerk van Huize St. Felix van de Zusters van Liefde. Het orgel bevond zich boven de deur van het zangkoor. In 1991 werd het klooster opgeheven. Het orgel werd door de fa. Vermeulen gedemonteerd en in Nuenen opgebouwd.

Toekomst

De Clemenskerk is een belangrijk onderdeel van het cultureel erfgoed van Nuenen. De kerk wordt goed onderhouden en is in goede staat. De kerk is nog steeds in gebruik voor kerkdiensten.

Belangrijke gebeurtenissen

1885: Bouw van de Clemenskerk wordt gestart.

1886: Clemenskerk wordt ingewijd.

1872: plaatsing van het nieuwe hoogaltaar van architect Carl Weber

1942: Clemenskerk wordt beschadigd door een bombardement.

1942: De kleinste twee klokken gevorderd door de Duitsers

1950-1951: Clemenskerk wordt gerestaureerd.

1994: Clemenskerk wordt benoemd tot rijksmonument.

1998: Restauratie buitenzijde van de kerk

2003: restauratie van de binnenzijde van de kerk

2023: Clemenskerk is nog steeds in gebruik voor kerkdiensten.

Klein orgel aan de zuidkant van het priesterkoor.

Voor meer informatie:

<https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumenten/517999>

FSSPX Priorij St. Clemens te Gerwen

Naam: Priorij St. Clemens

Locatie: Heuvel 21, 5674 RR Gerwen

Bouwstijl: 15e eeuwse gotische kerk

Architect: Er zijn geen documenten bewaard gebleven waarin de architect van de kerk wordt genoemd. De kerk is waarschijnlijk gebouwd door lokale ambachtslieden.

Huidige gebruiksfunctie: Religieus en cultureel

Rijksmonument: sinds 1966

Monumentnummer: 30824

Eigenaar: FSS Pius X

De bouw van de kerk

Op deze plaats hebben drie kerken gestaan: De eerste stenen kerk van 1350-1400 was een eenvoudige zaalkerk. Vervolgens werd een driebeukige kruiskerk gebouwd van 1420-1440. In 1620 kwam, na een brand in 1612, de huidige kerk tot stand, waarbinnen zich nog resten bevinden van de voorgaande kerk, die in Kempense gotiek is uitgevoerd. De kerk werd van 1648-1798 voor de protestante eredienst gebruikt, daarna werd ze weer katholiek. Tussen 1887 en 1889 kreeg de kerk een neogotisch interieur.

In 1967 bouwde de rooms-katholieke parochie een nieuwe en grotere Sint-Clemenskerk. De historisch waardevolle oude Sint Clemenskerk, die ondertussen geklasseerd werd als Rijksmonument, zou een nieuwe bestemming krijgen, die echter nog niet bekend was.

In 1983 werd de kerk gerestaureerd en in gebruik genomen door de Priesterbroederschap Sint Pius X (FSSPX) en kreeg daarbij een nieuw neogotisch interieur met voorwerpen die van elders afkomstig waren. Sinds die tijd dient de Sint Clemenskerk als priorij van de Nederlandse FSSPX. En is daarmee één van de drie priorijen binnen het Benelux district van de FSSPX, waarvan de district overste in Brussel zetelt.

Interieur

Het interieur van de Oude Clemenskerk is sober. De kerk heeft een driebeukige plattegrond. De zijbeuken zijn voorzien van spitsbogen. Het hoogaltaar is gemaakt van hout en is versierd met een beeld van de heilige Clemens I. In de toren bevindt zich een klok uit 1587 gegoten door H. van Trier. Na de restauratie in 1983 is het nieuwe interieur nooit meer in kaart gebracht.

Toekomst

De Oude Clemenskerk is een belangrijk onderdeel van het cultureel erfgoed van Gerwen. De kerk wordt goed onderhouden en is in goede staat. De kerk is nog steeds in gebruik voor kerkdiensten.

Belangrijke gebeurtenissen

- 12e eeuw: Bouw van de eerste zaalkerk.
- 1420-1440: bouw driebeukige tweede kerk
- 1612: na een brand komt de huidige kerk tot stand
- 1648-1798: Protestantse reformatie: de kerk wordt gebruikt voor protestantse diensten.
- 1887-1889: de kerk krijgt een neogotisch interieur
- 1966: Oude Clemenskerk wordt benoemd tot rijksmonument.
- 1967: De parochie bouwt een nieuwe grotere kerk. De Oude Clemenskerk wordt niet meer gebruikt en staat leeg.
- 1981-1983: gemeente Nuenen restaureert de buitenzijde van de kerk
- 1983: Priesterbroederschap Sint Pius X koopt en restaureert de kerk van binnen.
- 1992 bouw van de nieuwe pastorie gereed
- 2023: Oude Clemenskerk is nog steeds in gebruik voor kerkdiensten.

Voor meer informatie

<https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumentenregister?tekst=30824>

RK Heilige Lambertuskerk te Nederwetten

Naam: Lambertuskerk

Locatie: Hoekstraat 46, 5674 NP Nederwetten

Bouwstijl: neo-romaans-gotische overgangsstijl

Architect: Emmanuel Corbey

Huidige gebruiksfunctie: Religieus en cultureel

Rijksmonument: sinds 2000

Monumentnummer: 512455

Eigenaar: Parochie Heilig Kruis

Bouw van de kerk

De Lambertuskerk is gebouwd in de jaren 1894-1896 naar een ontwerp van architect Emmanuel Corbey een leerling van Pierre Cuypers. Corbey heeft veel van de ideeën van zijn leermeester overgenomen, zoals: schoonmetselwerk binnen, kruisribgewelven in gele IJsselsteen, de schuine overgang tussen transept en priesterkoor, de spitsboognis met drielijchtramen, het laten samengaan van schip en zijbeuken tot één ruimte, de hoekspinakels met blindramen en de wimbergen.

Interieur

De rooms-katholieke kerk in Nederwetten is een intact Gesamtkunstwerk. Het oorspronkelijke ensemble van preekstoel, altaren, biechtstoelen, kruiswegstaties, orgelbalustrade en beelden is intact gebleven. Dat de neogotische glas-in-loodramen bewaard bleven is erg bijzonder. De bepalingen van het Tweede Vaticaans Concilie zorgden er hier voor dat de communiebank het veld moest ruimen. Het centrale paneel van de bank werd ingezet in het nieuw geplaatste celebratiealtaar en bleef op die manier behouden.

(bron: Museum Catharijne Convent. Waardenstelling kerkinterieurs en roerend religieus erfgoed – Nuenen)

Toekomst

De Lambertuskerk is een belangrijk onderdeel van het cultureel erfgoed van Nederwetten. De kerk wordt goed onderhouden en is in goede staat. De kerk is nog steeds in gebruik voor kerkdiensten.

Belangrijke gebeurtenissen in de geschiedenis van de kerk in Nederwetten

- 12e eeuw: Bouw van de eerste kerk in Nederwetten.
- 1438-1442: Bouw van de tweede H. Lambertuskerk.
- 1442: Inwijding van deze tweede kerk. De kerk viel toen nog onder het bisdom Luik.
- 1559: Stichting van het bisdom 's-Hertogenbosch
- 1648: Lambertuskerk wordt in bezit genomen van de protestanten.
- 1796: kerk wordt teruggegeven aan de Katholieken en op kosten van het gemeentebestuur opgeknapt.
- 1898: Tweede Lambertuskerk wordt afgebroken.
- 1894: Pastoor Van Hoeck krijgt de bisschoppelijke toestemming voor de bouw van de huidige H. Lambertuskerk.
- 1942: Lambertuskerk wordt beschadigd door een bombardement.
- 1950-1951: Lambertuskerk wordt gerestaureerd.
- 1980-1981: De kerk en de toren worden geheel gerestaureerd. Het uurwerk werd gereviseerd en kreeg verlichte wijzerplaten.
- 1981: De Nederwettense Pastorie wordt verkocht, nadat het pastoraat door het overlijden van pastoor Panken werd overgegeven aan de pastoor van Gerwen Jan van Dooren die in de pastorie in Gerwen bleef wonen.
- 2000: Lambertuskerk wordt benoemd tot rijksmonument.
- 2023: Lambertuskerk is nog steeds in gebruik voor kerkdiensten en is onderdeel van Parochie Heilig Kruis.

Voor meer informatie:

<https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumenten/512455>

RK Nieuwe Sint Clemenskerk te Gerwen

Naam: Nieuwe Clemenskerk

Locatie: Heuvel 17, 5674 RR Gerwen

Bouwstijl: Modernistisch

Architect: Edmund Nijsten

Huidige gebruiksfunctie: Religieus en cultureel

Rijksmonument: nee

Eigenaar: Parochie Heilig Kruis

Bouw

Het is een ruime en lichte moderne kerk die werd gebouwd in 1967, in gebruik werd genomen in de kerstnacht van 1967, en die ingewijd werd in 1968. In deze tijd leek het aantal gelovigen toe te nemen en was de oude kerk te klein geworden. De architect was E. Nijsten uit Vught. Deze kerk is een doosvormig gebouw met een sober interieur. Een betonnen open klokkenstoel bevindt zich op enige afstand van het eigenlijke gebouw. De ingang bevindt zich in een binnentuin die omsloten is door een uit natuurstenen opgetrokken muur.

Interieur

De rooms-katholieke kerk in Gerwen is een typisch jaren-zestig-gebouw. De beeldbepalende grindvloer en kiezelwand intact zijn gelaten. De banken zijn relatief recent vervangen door stoelen.

Het roerend bezit van deze kerk bestaat voor het grootste deel uit liturgische voorwerpen uit de neogotisch ingerichte voorganger van deze kerk. De bijna manshoge schilderijen van heiligen die het koor van de oude Clemenskerk in Gerwen sierden hebben vanwege zeldzaamheid een tamelijk hoge cultuurhistorische waarde.

(bron: Museum Catharijne Convent. Waardenstelling kerkinterieurs en roerend religieus erfgoed – Nuenen)

Toekomst

De nieuwe Clemenskerk is een belangrijk onderdeel van het cultureel erfgoed van Gerwen. De kerk wordt goed onderhouden en is in goede staat. De kerk is nog steeds in gebruik voor kerkdiensten.

Belangrijke gebeurtenissen

1967: Bouw van de nieuwe Clemenskerk.

1968: In gebruik name van de kerk

1969: Bouw van het orgel door Gebr. Vermeulen

2023: Nieuwe Clemenskerk is nog steeds in gebruik voor kerkdiensten.

Gebroeders Vermeulen uit Weert bouwde in 1969 een nieuw mechanisch sleeplade-orgel met 1 manuaal en aangehangen pedaal voor de Nieuwe Sint Clemenskerk in Gerwen. Later is het orgel opnieuw geïntoneerd en is er grijs doek voor de pijpen gespannen.

PGN van Goghkerkje

Naam: Van Goghkerkje

Locatie: Papenvoort 2A, 5671 CP Nuenen

Bouwstijl: neoclassicistische bouwstijl

Huidige gebruiksfunctie: Religieus en cultureel

Rijksmonument: sinds 1994

Monumentnummer: 30821

Eigenaar: PGN

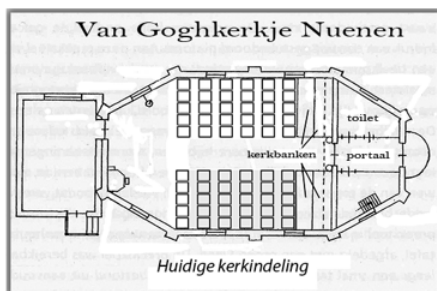
Bouw van het kerkje

Het Van Goghkerkje is gebouwd in 1824 als een zogeheten waterstaatskerk, de benaming voor Nederlandse kerkgebouwen die in de negentiende eeuw met financiële steun van de overheid werden gebouwd. Deze regeling was bedoeld om een einde te maken aan conflicten tussen katholieken en hervormden over het bezit van oude kerken. Het kerkje is een eenvoudig zaalkerkje in neoclassicistische stijl. Het bevindt zich in een parkachtige omgeving en is vanwege haar grote historische waarde geklasseerd als Rijksmonument. (Bron: www.vangoghkerkje.nl)

Interieur

Het interieur van het kerkje is in de loop van de tijd ingrijpend gewijzigd. Van de oorspronkelijke, vurenhouten preekstoel, die midden voor het gangpad was opgehangen, resteert nu alleen nog de geelkoperen lezenaar. Ook de vurenhouten kerkbanken uit 1826 zijn er niet meer. Deze waren oorspronkelijk zodanig gekromd, dat ieder in dezelfde rij op dezelfde afstand van de preekstoel zat. Iedere rij had destijds namelijk haar eigen plaatsengeld; een belangrijke bron van inkomsten voor de kleine gemeente. Na het aanbrengen van de deur naar de consistoriekamer is in 1951 de huidige, vijfzijdige preekstoel in de hoek geplaatst. Ook de koperen doopvont kreeg toen zijn definitieve plaats. In datzelfde jaar werden de kerkbanken vervangen door eikenhouten exemplaren, die vervolgens in 1973 grotendeels vervangen zijn door stoelen, waardoor het mogelijk is meer variatie aan te brengen in de opstelling. Ook werd de eenvoudige avondmaalstafel vervangen door het eiken exemplaar, dat er nu nog staat. De in 1951 aangelegde voetverwarming was geen succes; deze werd in 1964 vervangen door heteluchtverwarming. De verlichting is herhaaldelijk aangepast: van bolvormige lampen van melkglas via moderne armaturen naar de huidige lichtkronen. (Bron: www.vangoghkerkje.nl)

Het Orgel

Het huidige orgel heeft vier voorgangers gehad. Het eerste orgel, een vierregisterorgel, werd in 1836 op het balkon geplaatst. In 1888 werd een tweedehands harmonium in gebruik genomen, daarna in 1924 een Hinkel drukwindorgel. Het vierde, in 1950 gekocht, was een 2-klaviers pedaalharmonium. Het huidige Verschueren pijporgel is in 1964 geplaatst. Het heeft een 1-klaviers mechanisch positief met vrij pedaal.

(Bron: www.vangoghkerkje.nl)

Het Carillon

Petit en Fritzen uit Aarle-Rixtel leverden tijdens de bouw in 1824 een luidklok met een gewicht van 41,3 kg en een diameter van 35 cm. Deze luidklok is in 1942 door het Duitse leger uit het torentje gehaald en later als alarmklok in de St.-Lambertuskerk in Veghel opgehangen. In 1963 schonk de familie Nolte de hervormde gemeente een carillon, bestaande uit 18 klokken. Een bronzen plaquette in het portaal van de kerk getuigt hiervan: "Het klokkenspel in deze toren werd aangeboden door de kinderen Nolte, ter volvoering van de wens van hun ouders, toen G. Huizing, A.P.H. van Vugt en A.J. Vonk kerkvoogden waren en G. Griffioen predikant. Dit geschiedde tijdens het burgerlijk bestuur van jhr. mr. J.J. Smits van Oyen, burgemeester van Nuenen en A.G.W. van Wijck en W. Schuts, wethouders. De klokken werden gegoten door n.v. Eijsbouts, klokkengieterij te Asten. 18 april 1963. Omdat dit carillon te zwaar was voor het bestaande torentje, werd dit torentje tijdens de restauratie van 1965 vervangen. De liederen werden op banden ingespeeld door de beiaardier Arie Abbenes. (Bron: www.vangoghkerkje.nl)

Toekomst

Het Van Goghkerkje is een belangrijk onderdeel van het cultureel erfgoed van Nuenen. Het kerkje wordt goed onderhouden en is in goede staat. Tegenwoordig wordt het kerkje voornamelijk gebruikt voor bijzondere plechtigheden en culturele manifestaties.

Belangrijke gebeurtenissen

1809: Koning Lodewijk Napoleon doet de toezegging voor de bouw van de hervormde kerk.

1824: Start bouw van het Van Goghkerkje.

1826: In gebruik name door de Hervormde Gemeente

1882-1885: ds. Theo van Gogh predikant in Nuenen.

1884: Vincent van Gogh schildert het schilderij "De oude kerktoren te Nuenen".

1994: Van Goghkerkje wordt benoemd tot rijksmonument.

2001: Overname van het beheer van het kerkje door de Stichting Van Gogh Kerkje

2023: Van Goghkerkje is nog steeds in gebruik voor kerkdiensten en is een populaire bestemming voor toeristen.

Voor meer informatie:

<https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumenten/30821>

PGN De regenboogkerk

Naam: Protestantse kerk "De Regenboog"
Locatie: Sportlaan 5, 5671 GG Nuenen
Bouwstijl: Modern
Huidige gebruiksfunctie: Religieus en cultureel
Rijksmonument: nee
Eigenaar: PGN

Bouw

Kerkelijk centrum De Regenboog is sinds Pasen 1999 in gebruik. De bouw werd begonnen met de legging van de eerste steen op 6 juni 1998 door de initiatiefnemer ds. T. Kruijswijk Jansen (predikant van de RGN van 1986 – 1994), het oudste gemeentelid, één van de jongste leden, de bouwmeester en een vertegenwoordiger van de jeugd. Dit heugelijke feit is vastgelegd op de eerste steen aangebracht in de vestibule van het gebouw, terwijl een oorkonde in de ontmoetingsruimte de details weergeeft.

Vanaf Pasen 1999 zijn de kerkdiensten in het gebouw gehouden en de officiële overdracht door de Bouwcommissie aan de kerkenraad heeft op vrijdag 10 september 1999 plaats gevonden. Het gereali-seerde kerkelijk centrum bestaat uit een kerkzaal voor 250 personen, uitbreidbaar tot 350 zitplaatsen door het openen van een schuifwand naar de ontmoetingsruimte. Verder is er de jeugdruimte en een aantal bijruimtes plus voorzieningen. Het totale vloeroppervlak is ongeveer 800 m².

Tussen september 2016 en september 2017 is er gewerkt aan een uitbreiding van de ontmoetingsruimte met een z.g. Tuinkamer. De keuken heeft een grondige vernieuwing ondergaan tot een moderne woonkeuken.

Interieur

Van oudsher was men in de protestantse kerken heel sober wat kunst betreft. Men vond het 'Woord' belangrijker dan het 'Beeld'. Dat laatste leidde maar af en was te 'werelds'.

Hierin is in de laatste jaren verandering gekomen en ziet men in de kunst ook mogelijkheden van geloofsbeleving en geloofsopbouw. Vandaar dat van die mogelijkheden gebruik is gemaakt om ook in onze nieuwe kerk kunst toe te passen.

De Hervormde Gemeente van Geleen-Oost bouwde in de jaren 1960- 1961 een kerkgebouw dat als naam kreeg de 'Kruiskerk'.

De architect van het gebouw had veel bewondering voor het werk van de (toen) jonge kunstenaar Karel Appel. Door zijn bemiddeling kreeg Karel Appel de opdracht een glasmozaïek in staal voor de kerk te maken. Het werd vervaardigd bij Van Tetterode Glasobjecten in Amsterdam. De afmeting is 304 cm x 186 cm.

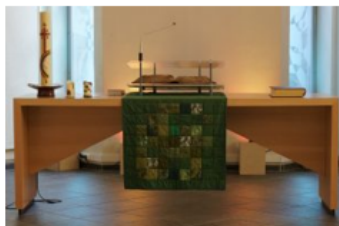
Het raam werd in een zijwand van de kerk opgenomen. Het behoort inmiddels tot de gewaardeerde werken van Karel Appel en heeft ruime bekendheid, ook internationaal. Toen de Kruiskerk vervangen moest worden door een nieuw gebouw werd besloten het raam niet meer te plaatsen, maar te verkopen aan de 'Maatschappij van Welstand'. Deze op haar beurt stelde het raam beschikbaar voor de nieuw te bouwen kerk in Nuenen. Daar kon men het uitstekend toepassen, omdat vanaf het eerste ontwerp met de plaatsing rekening gehouden kon worden, n.l. in de inpandige achterwand boven het balkon. Het is daar zichtbaar vanuit de kerkzaal, de ontmoetingsruimte en de wandelgang op de verdieping.

Het raam beeldt niet iets speciaals uit en wordt dan ook officieel aangeduid als 'zonder titel'. Het heeft hoofdzakelijk een decoratieve functie. Het is in meerdere opzichten een boeiend geheel. Allereerst de duidelijke kleuren, uitgevoerd via een flonkerend glasprocédé. Dan de vormen van de kleurvlakken, die een dynamisch beeld vormen.

Door de speciale plaatsing van het raam aan de zuidzijde en de bereikbaarheid van het daglicht spelen licht en zon een steeds wisselende rol.

Bij het ontwerpen van de liturgische meubelen is uitgegaan van de lijnen en vormen die in het kerkgebouw voorkomen. Op deze wijze vormen gebouw en liturgisch meubilair een visuele eenheid. Kenmerkend voor deze tafel zijn de schuine lijnen die in het centrum van de tafel samenkomen: de plaats waar de Bijbel haar plek heeft. Op deze wijze wordt de blik van de kerkganger automatisch naar "het Woord" gericht en symboliseert zo de centrale plaats die zij in de gemeente inneemt. (bron: www.pgn-nuenen.nl)

Het Orgel

Sinds het najaar 2014 beschikt de Protestantse Gemeente Nuenen (PGN) over een mechanisch pijporgel met 2 manualen en vrij pedaal. Het is een Verschueren / Steendam orgel, in 1983 gebouwd door orgelmaker Verschueren en in de loop van 2014 gereviseerd en uitgebreid door orgelmaker Steendam, dit laatste onder advies van ir. Henk Kooiker. Het orgel werd feestelijk ingewijd in de kerkdienst van 9 november 2014. (*bron: www.pgn-nuenen.nl*)

Toekomst

De Protestantse kerk "De Regenboog" is een belangrijk onderdeel van het cultureel erfgoed van Nuenen. De kerk wordt goed onderhouden en is in goede staat. De kerk is nog steeds in gebruik voor kerkdiensten.

Belangrijke gebeurtenissen

1999: Bouw van de Protestantse kerk "De Regenboog".

2014: Plaatsing van een mechanisch pijporgel.

2017: Uitbreiding van de ontmoetingsruimte met een tuinkamer

2020: Begin gemaakt met livestreams van de kerkdiensten.

2023: Protestantse kerk "De Regenboog" is nog steeds in gebruik voor kerkdiensten en is een populaire bestemming voor toeristen.

Colofon

Bij het schrijven van deze kerkenvisie is dankbaar gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

- Het boek Religieus Erfgoed Nuenen c.a., uitgegeven in 2018 door Heemkundekring De Driehornick, Nuenen Gerwen Nederwetten.
- Waardenstelling kerkinterieurs en roerend religieus erfgoed – Nuenen, uitgegeven in 2023 door Museum Catharijne Convent.

En de volgende websites:

www.driehornick.nl

www.vangoghkerkje.nl

www.pgn-nuenen.nl

www.kerk-en-orgel.nl

www.brabantorgel.nl

www.parochienuenen.nl

www.fsspx.be

<https://reliwiki.nl/index.php?search=Nuenen>

De informatie over de kerken van Nuenen c.a. in deze kerkenvisie is verre van compleet. Er is erg veel informatie beschikbaar over de kerken in Nuenen. Te veel om alles te kunnen opnemen in deze kerkenvisie. We hebben daarom een selectie gemaakt uit de beschikbare informatie om een beeld te geven van de kerken.